Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2022-00349

POL-30 Olander Tuulikki(UM), Uljas Ilmari(PLM) 24.03.2022

Asia
Ulkoasiainneuvosto 21.3.2022

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 21.03.2022

Ulkoasiainneuvoston ajankohtaisissa aiheissa keskusteltiin Etiopian tilanteesta. Humanitaarinen tilanne jatkuu katastrofaalisena etenkin Tigrayn alueella. Etiopian hallitus on kuitenkin alkanut jälleen lähentyä kansainvälisiä kumppaneita ja pyrkinyt viestimään aikeista helpottaa humanitaarista pääsyä, joskin varsinaisia konkreettisia edistysaskeleita odotetaan vielä. EU on jatkanut viestimistä kolmesta keskeisestä vaatimuksesta: humanitaarisen avun perille pääsyn varmistaminen, taistelujen lopettaminen ja vastuuvelvollisuuden varmistaminen.

Ulkoasiainneuvosto jatkoi keskustelua Venäjän sotatoimista Ukrainassa. Jäsenmaiden kesken vallitsi konsensus tarpeesta jatkaa tukea Ukrainalle ja uusien pakotteiden valmistelutyötä. Nykyiset pakotteet eivät ole saaneet Venäjän hallintoa muuttamaan toimintaansa. Todettiin poliittinen tuki uudelle 500 miljoonaan euron erälle Ukrainan asevoimien tukemiseksi Euroopan rauhanrahaston kautta. Energiatuonti herätti keskustelua.

Esitettiin huoli Ukrainan hälyttävästä humanitaarisesta tilanteesta. Tilanteen odotetaan vaikeutuvan entisestään ja siihen vastaaminen vaatii EU-tason koordinaatiota. Sodan sivuvaikutukset ulottuvat myös globaaliin ruokaturvallisuuteen ruoan hinnan noustessa. Erityisesti Afrikan maiden riippuvuus Venäjältä ja Ukrainasta tuotavasta vehnästä on merkittävä. Sodan vaikutukset näkyvät myös lähialueilla, erityisesti Länsi-Balkanilla ja Moldovassa.

Moldovan ulkoministeri Popescu oli ulkoasiainneuvoston epävirallisen osion vieraana. Pakolaisten vastaanottokyky alkaa olla koetuksella Moldovassa. Maan taloudellinen resilienssi on kovilla ja maan tulisi vähentää energiariippuvuuttaan Venäjästä nopeasti. Jäsenmaat totesivat tukensa ja solidaarisuutensa Moldovaa kohtaan ja kiittivät Moldovaa pakolaisten vastaanottamisesta.

Ulkoasiainneuvosto keskusteli Malin tilanteesta ja EU-toimien jatkosta Malissa ja Sahelissa. Malin demokraattinen siirtymä ei ole liikkunut toivottuun suuntaan, eikä vaaleille ole vieläkään asetettu uutta päivämäärää. Siirtymähallinto on jo pidempään lähentänyt yhteistyötään Venäjän ja Wagner-ryhmän kanssa. Lisäksi Malin asevoimat ovat viimeaikaisten raporttien perusteella syyllistyneet vakaviin ja laajamittaisiin siviileihin

kohdistuneisiin oikeusloukkauksiin. EU:n taloudellisen tuen jatkaminen Malin ja Sahelin väestölle nähtiin tärkeänä. Malista ja Sahelista tullaan vielä käymään jatkokeskustelua.

EU:n turvallisuuden ja puolustuksen strateginen kompassi hyväksyttiin. Jäsenmaat olivat tyytyväisiä hyväksymiseen pitäen sitä tärkeänä signaalina nykyisessä turvallisuustilanteessa. Kompassi on osoitus EU:n yhtenäisyydestä myös pitkällä aikavälillä Euroopan turvallisuuden kriittisellä hetkellä. Monet jäsenmaat painottivat, että seuraavaksi on keskityttävä kompassin toimeenpanoon ja konkreettisiin tuloksiin.

Ulkoasiainneuvoston avaus

Ulkoasiainneuvoston asialista hyväksyttiin, samoin kuin ei-lainsäädännölliset A-asiakohdat. Ulkoasiainneuvosto hyväksyi kahdet päätelmät (Kamerun ja 9. biologisten aseiden katsantokonferenssi).

Keskusteltiin korkea edustaja Borrellin edellisessä viikolla Länsi-Balkanille tekemästä vierailusta. Tilanne alueella on herkkä ja EU:n on syytä varmistaa, ettei alueen kumppanimaita menetetä epäystävällisille toimijoille. EU:n tulee osoittaa alueen maille selvästi, että EU-jäsenyysprosessi ja sen näkymä ovat todellisuutta. EU:n humanitäärinen foorumi järjestetään ulkoasiainneuvoston jälkeen ja siellä alleviivataan ruokaturvallisuutta. Tavoitteena on keskustella humanitaarisista asioista myös ulkoasiainneuvostossa ennen kesätaukoa.

Keskustelussa viitattiin EU:n resilienssin vahvistamiseen kyberturvallisuuteen liittyen. On tärkeää olla varautunut ja pystyä vastaamaan laajaan kyberiskuun, huomioida asiaan liittyvät opit strategisessa kompassissa sekä jatkaa säännöllisiä harjoituksia valmiuden kasvattamiseksi.

Ajankohtaiset aiheet: Etiopia

Ulkoasianneuvoston ajankohtaisissa aiheissa keskusteltiin Etiopian tilanteesta. Keskustelussa todettiin että, huolimatta edelleen erittäin vakavana jatkuvasta kriisistä, tilanteessa on tapahtunut viime aikoina joitain edistysaskeleita, kuten Etiopian hallituksen päätös olla hyökkäämättä TDF:a vastaan Tigrayssa, kansallisen hätätilan päättyminen, vangittujen opposition jäsenten vapauttaminen, OHCHR/ECHR-yhteisraportin tulosten selvittämiseksi asetetun työryhmän nimittäminen sekä kansallisen vuoropuhelun prosessin käynnistäminen. Toivotusta tilanteesta ollaan vielä kaikin puolin kaukana, mutta EU on pannut nämä edistysaskeleet merkille.

Todettiin, että Etiopian kanssa on tärkeää säilyttää keskusteluyhteys, myös koko alueen geopoliittisen kontekstin vuoksi. EU on edelleen painottanut viesteissään kolmea keskeistä vaatimusta: humanitaarisen avun perille pääsyä, aselepoa ja vastuuvelvollisuuden varmistamista. Humanitaarisen avun pääsy on kuitenkin edelleen lähes täysin ratkaisematta. Budjettituki on keskeytetty ja EU:n monivuotista ohjelmaa (MIP) ei voida hyväksyä ja soveltaa. Edelleen tarvitaan edistysaskeleita, jotta MIP:n tai budjettituen suhteen voitaisiin edetä. Etiopian pääministeri Abiy on todennut viesteissään EU:n suuntaan, että humanitaarisen avun perille pääsy pyritään varmistamaan.

Suomen puheenvuorossa korostettiin, että vaikka pääministeri Abiy on antanut joitain positiivisia lupauksia, tilannetta tulee seurata tarkasti ja jatkaa vaatimuksia edistyksestä tähänastisten viestien pohjalta. Lisäksi Etiopian nykyhallinnon tulisi irtautua Eritrean vaikutuksesta.

Venäjän sotatoimet Ukrainassa

Annettiin yleiskatsaus tilanteeseen Ukrainassa. Venäjän armeijan eteneminen on hitaampaa kuin odotettiin. Vaikuttaa, ettei Venäjä ole pystynyt saavuttamaan sotilaallisia tavoitteitaan. Tästä johtuen

Venäjän toimet ovat yhä julmempia, mistä Mariupolin hälyttävä tilanne on konkreettinen osoitus. Neuvottelut Venäjän ja Ukrainan välillä jatkuvat toistaiseksi tuloksetta.

Ukrainan humanitaarinen tilanne heikkenee jatkuvasti. Maan sisällä on 13 miljoonaa avuntarpeessa olevaa ihmistä. Kolmen viikon aikana Ukrainasta on paennut sotaa yli kolme miljoonaa henkilöä. Vertailun vuoksi on hyvä muistaa, että Syyriasta pakeni vuoden aikana miljoona henkilöä. Vaikuttaa siltä, että Venäjä pyrkii käyttämään sotaa pakenevia aseenaan lännen painostamiseen. Ukrainan rajanaapurimaiden solidaarisuus on ollut kiitettävää. Keskustelussa oli selvää, että Ukrainan tukemista tulee jatkaa.

Humanitaarinen apu ja sotaa Ukrainasta EU-alueelle pakenevien auttaminen nostettiin yhdeksi tärkeimmistä kysymyksistä. On olemassa laaja yhteisymmärrys siitä, että tilanne vaikeutuu ja Euroopan unioniin voidaan odottaa saapuvaksi jopa 10 miljoonaa pakolaista. Vaikuttamistyötä asiassa tulee lisätä YK-tasolla. Peräänkuulutettiin tarvetta luoda EU-tasolla järjestelmä sotaa pakenevien sijoittamiseksi EU:n sisällä. Sotarikosten tutkintaa ja todistusaineiston keräämistä pidettiin tärkeänä. Ukrainan EU-jäsenhakemus herätti keskustelua kuin myös varautuminen ja suunnitelmien teko Ukrainan jälleenrakennuksesta.

Sodan vuoksi **heikentyvä globaali ruokaturvallisuus** nousi esiin keskustelussa ja oltiin huolissaan Venäjän pyrkimyksestä käyttää asiaa osana propagandaansa. Ruoan, erityisesti vehnän, hinta on jyrkässä nousussa. Tällä on suora vaikutus laajasti maailmalla, erityisesti Afrikassa, ja se voi luoda muita sosiaalisia ongelmia yhteiskunnissa. Afrikan maiden riippuvuus Ukrainasta ja Venäjältä tulevasta vehnästä on merkittävä. Kyse on merkittävästä poliittisesta asiasta, jossa EU:n tulee olla aktiivinen. Sodan shokkivaikutukset näkyvät EU:n lähinaapurustossa muun muassa ruoan hinnan nousun seurauksena.

EU:n on jatkettava tukea kumppaneille, mukaan lukien Länsi-Balkan. Usea EU:n pakotepolitiikkaa tukenut maa on ajautunut hankalaan tilanteeseen energian ja ruokaturvallisuuden suhteen. Althea-operaation henkilöstömäärä on tuplattu, mikä lähettää selvän signaaliin EU:n sitoutumisesta alueen vakauden ja turvallisuuden puolustamiseen. Silti epävakauden lisääntymisen riskit alueella ovat todellisia ja EU:n tulee yhdessä kiinnittää alueen maihin lisää huomiota.

Tukea Ukrainalle jatketaan. Ensimmäisestä 500 miljoonan euron erästä Euroopan rauhanrahaston kautta on jo kiinnitetty 454 miljoonaa euroa ja kokonaisuudessaan ehdotuksia on kerätty 576 miljoonan euron edestä. Uuden 500 miljoonan euron erän hyväksymistä on ehdotettu rauhanrahaston kautta.

Komissio työskentelee yhdessä jäsenmaiden kanssa Ukrainasta sotaa pakenevien ja jäsenmaiden auttamiseksi. Myös EU-virastoja on valjastettu auttamaan jäsenmaita asiassa. EU-alueelle saapuvien auttamiseksi on hyväksytty väliaikaisen suojelun direktiivi. Komissio auttaa jäsenvaltioiden direktiivin toimeenpanossa sekä taloudellisesti että operatiivisesti. On tärkeää arvioida jäsenvaltioiden tarpeet asiassa. Myös tukea Ukrainalle jatketaan. EU on maksanut uuden makrotalousapupaketin ensimmäisen erän 600 miljoonaa euroa ja 18.3. hyväksyttiin 120 miljoonan euron apuraha, jolla tuetaan resilienssin vahvistamista. Tämän lisäksi komissio on ilmoittanut 500 miljoonan euron lisätuen antamisesta Ukrainan välittömiin tarpeisiin. Pyrkimyksenä on myös käyttää uudelleen jo meneillään olevien projektien rahoitusta välittömiin tarpeisiin Ukrainassa. 40 miljoonaa euroa annetaan suorana apuna kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja Punaisen ristin kautta humanitaarisiin tarkoitusperiin.

Keskustelussa oltiin yhtä mieltä EU-yhtenäisyyden ylläpidon tärkeydestä myös tulevaisuudessa. On selvää, että nykyiset pakotteet purevat, mutta ne eivät ole saaneet Venäjän hallinto muuttamaan käytöstään. **Pakotteiden laajentaminen** puhutti laajasti ja sai tukea. Erityisesti keskustelussa nousi esiin **energiatuonnin kieltäminen** Venäjältä.

Todettiin, että kyseessä on kriisi, jolla on erilaisia vaikutuksia jäsenmaihin. Energiantuonnin kieltäminen vaikuttaisi toisiin jäsenvaltioihin enemmän. Asiaa arvioitaessa ja ratkaisuja etsiessä tulee huomioida iso globaali kuva. EU-yhtenäisyyden ylläpitäminen myös hankalia päätöksiä tehtäessä on tärkeää.

Suoria keskusteluyhteyksiä Venäjän kanssa pidettiin välttämättömänä, jotta sota saataisiin joskus loppumaan. Tästä huolimatta Venäjän ja Ukrainan välillä olevien neuvottelujen suhteen ei saa olla naiivi. Peräänkuulutettiin vahvempaa tukea Moldovalle ja Georgialle. Vaadittiin myös lisätoimia Venäjän disinformaatioon vastaamiseksi Euroopassa, mutta myös muualla, kuten Afrikassa.

Suomen puheenvuorossa alleviivattiin EU:n yhtenäisyyden tärkeyttä ja transatlanttisen koordinaation merkitystä. EU:n tulee varautua Ukrainan tilanteen mahdolliseen eskaloitumiseen ja sotaa pakenevien määrän kasvuun. Humanitaarinen tilanne on huolestuttava. Suomi tukee päätöstä lisätä tukea Ukrainalle 500 miljonaalla eurolla Euroopan rauhanrahaston kautta. On tärkeä pohtia tapoja tukea Ukrainan asemaa rauhanneuvotteluissa esimerkiksi yhteyksillä Turkkiin ja Israeliin, jotka ovat olleet fasilitoimassa keskusteluja. Sotarikosten tutkinta on tärkeää, samoin kuin ydinturvallisuuden edistäminen Ukrainassa IAEA:n suositusten mukaisesti. Ukrainan jälleenrakennukseen tulee varautua ja huomioida Venäjä osana suunnitelmaa.

Moldova

Moldovan ulkoministeri Popescu oli ulkoasiainneuvoston epävirallisen osion vieraana.

Osoitettiin EU:n tuki Moldovan suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle. Moldova kuuluu eurooppalaiseen perheeseen, mutta EU-jäsenyys ei toteudu yhdessä yössä. Kiitettiin Moldovaa Ukrainan pakolaisten vastaanottamisesta ja todettiin EU:n välittömät tukitoimet pakolaistilanteeseen vastaamiseksi. Monet jäsenmaat kertoivat suunnitelmistaan ottaa vastaan ukrainalaispakolaisia Moldovasta. Ulkoministeri Popescu kiitti EU:ta ja jäsenmaita tuesta ja solidaarisuudesta Moldovaa kohtaan.

Todettiin, että omaan väkilukuunsa nähden merkittävän määrän pakolaisia vastaanottanut Moldova on Ukrainan naapurimaista hauraimmassa tilanteessa. Suuri osa pakolaisista jatkaa matkaansa EU-maihin, mutta maahan on jäänyt tällä hetkellä noin 100 000 ukrainalaista, joista merkittävä osa on lapsia ja nuoria. Tämä rasittaa Moldovan instituutioita, kun pakolaisille pitää järjestää palveluja, kuten koulupaikkoja. Taistelujen laajeneminen Odessaan toisi Moldovaan niin suuren määrän pakolaisia, että maan vastaanottokyky ylittyisi.

Keskustelussa nousi esiin, että Ukrainan sota vaarantaa myös Moldovan taloudellisen resilienssin. Venäjällä, Ukrainalla ja Valko-Venäjällä on ollut merkittävä rooli Moldovan ulkomaankaupassa. Samalla myös transit-liikenne Ukrainan kautta on loppunut. Maan onkin uudistettava logistiikkaketjunsa. EU:lta toivotaan konkreettisia helpotuksia tuontikiintiöiden muuttamiseksi ja roaming-maksujen poistamiseksi. Moldova on myös riippuvainen venäläisestä kaasusta. Energian osalta etsitään vaihtoehtoisia toimitusreittejä, mutta näiden toteutuminen ei onnistu ilman EU:n tukea. Moldovan tarve makrotaloudelliselle tuelle on tänä vuonna noin 600 miljoonaa euroa, josta osa saadaan IMF:ltä, mutta EU:n apua tarvitaan myös. Keskustelussa nousi esiin myös pakolaisten sijoittaminen EU-maihin.

Poliittisesti Moldova on pyrkinyt tekemään kantansa Ukrainan sotaan selväksi. Maan taloudellinen resilienssi ei kuitenkaan riitä siihen, että se voisi yhtyä Venäjän vastaisiin pakotteisiin. Nostettiin esiin, että Ukrainan rajalla tilanne jatkuu herkkänä ja tukea tarvittaisiin Moldovan rajavalvontakapasiteetin vahvistamiseen. Keskusteltiin myös Moldovan EU:n jäsenyydestä. Todettiin, että EU-jäsenyyteen ei ole oikoteitä. Moldovan tulee edetä reformeissaan ja vakiinnuttaa ne.

Keskustelussa todettiin, että EU:n ja jäsenmaiden kautta kanavoidaan tukea Moldovalle monella tasolla. Berliinissä järjestetään 5.4.2022 Moldovan tukikonferenssi. Moldovan todettiin tarvitsevan tukea kaikilla tasoilla resilienssinsä vahvistamiseen, reformiensa edistämiseen kuin myös makrotaloudellista tukea. Energia nähtiin kriittisenä kysymyksenä ja maan energiariippuvuutta Venäjästä tulisi vähentää nopeasti. Todettiin EU:n tuki Moldovan suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle kansainvälisesti tunnustettujen rajojen puitteissa.

Suomi kiitti puheenvuorossaan Moldovaa ukrainalaispakolaisten vastaanottamisesta. Suomi on antanut Moldovalle sekä henkilöstötukea että materiaalista apua EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta. Suomi totesi tukensa Moldovan suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle. Lisäksi Suomi piti tärkeänä ulkoministeri Popescun nostamia kysymyksiä roaming-maksujen muuttamisesta ja tuontikiintiöiden helpottamisesta.

Mali

Kerrottiin Malin tilanteen viimeaikaisesta kehityksestä. Maan demokraattinen siirtymä ei ole liikkunut toivottuun suuntaan, eikä vaaleille ole vieläkään asetettu uutta päivämäärää. Malin sotilasjuntan ja asevoimien lisääntyvästä yhteistyöstä venäläisen Wagner-yhtiön kanssa on raportoitu jo pidempään. Malin asevoimien on myös raportoitu syyllistyneen hiljattain vakaviin ja laajamittaisiin siviileihin kohdistuneisiin oikeusloukkauksiin, joissa venäläiset Wagner-joukot ovat myös mahdollisesti olleet mukana. Malin puolustusministeri vieraili hiljattain Moskovassa huolimatta Venäjän sotilaallisesta hyökkäyksestä Ukrainaan.

Malin juntta ilmoitti tällä viikolla keskeyttävänsä ranskalaisten uutiskanavien RFI:n ja France24:n lähetykset näiden uutisoitua siviileihin kohdistuneista loukkauksista, joihin Malin asevoimat olivat syyllistyneet. ECOWAS ja Mali ovat palanneet jälleen neuvottelemaan demokraattisesta siirtymästä ja vaalien mahdollisesta aikataulusta. ECOWAS on todennut, että mikäli neuvottelut tuottavat tulosta, ECOWAS:n aiemmin asettamien pakotteiden poistamista voidaan harkita.

Todettiin, että EU:n olisi arvioitava viimeaikaisten kehityskulkujen perusteella kokonaisvaltaisesti uudelleen kaikkia toimiaan Sahelissa, ottaen samalla huomioon EU:n uudistetun Sahel-strategian toimeenpano. EU:n tulee kyetä reagoimaan nopeasti heikentyneeseen turvallisuustilanteeseen. Tuotiin esiin, että EU-toimet eivät ole selkeästi tuottaneet Malin suhteen toivottua tulosta, joten tältä osin EU-toimia on arvioiva uudestaan pyrkien varmistamaan, että EU olisi jatkossakin Sahel-valtioille ensisijainen kumppani.

EUTM Malin strateginen arvio tehdään keväällä ja operaation kokonaisvaltaisen uudelleentarkastelun tulisi tapahtua tässä yhteydessä.

Sahelissa humanitaarinen tilanne on erittäin vakava eikä sitä voida myöskään jättää huomiotta, sillä kyse on osaltaan alueen epävakauden juurisyistä, joihin myös EU:n täytyisi pyrkiä tehokkaammin puuttumaan. Disinformaatio on laajalle levinnyttä. EU:n strateginen viestintä on osa-alue, jota tulisi myös pyrkiä kehittämään Sahelissa sekä hallitusten että kansalaisten suuntaan.

Samanmielisten kumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö on keskeistä. Erityisesti Nigerin tulisi olla EU:lle keskeinen kumppani Sahelissa. Ghana ja Norsunluurannikko ovat myös tällä hetkellä alueella vakauttavia tekijöitä, jotka ovat kuitenkin vaarassa kärsiä Sahelin epävakauden leviämisestä. Yhteistyötä Guineanlahden valtioiden kanssa ja alueellisen epävakauden leviämisen estämistä pidettiin tärkeänä.

EU:n olisi erityisen tärkeää osoittaa tukeaan Afrikan valtioille, jotka äänestivät Venäjän sotatoimet Ukrainassa tuomitsevan YK:n yleiskokouksen päätöslauselman puolesta. Sahel-allianssin yleiskokous järjestetään Madridissa 4.4. ja Pariisissa on 6.4. ruokaturvatapahtuma. Team Europe -lähestymistavan kautta toimiminen on tärkeää eri foorumeilla. Malin ja EU:n suhteet ovat nyt erityisen vaikeassa vaiheessa. EU:n tulisi ylläpitää painetta demokraattisten siirtymien toteutumiseksi, mutta samanaikaisesti jatkaa tukeaan kansalaisille, etenkin kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleville. Katsottiin, että EU:n kantojen tulisi olla tiukkoja, mutta keskusteluyhteys pitää avoinna. EU-tuen osalta lähestymistapa näkyy siten, että tukea ohjataan kansalaisille (mm. koulutus, ruokaturva) mutta budjettituki on keskeytetty. Venäjän sotatoimien Ukrainassa vaikutus ruokaturvaan on merkittävä.

Todettiin, että EU ei voi etenkään nykytilanteessa mitenkään tukea sotilasjunttaa, joka toimii avoimesti yhteistyössä Venäjän kanssa ja jonka asevoimat syyllistyvät vakaviin ja laajamittaisiin siviileihin kohdistuviin loukkauksiin. Ilmaistiin huoli Venäjän lisääntyvästä vaikutusvallasta alueella ja painotettiin EU-toimien mukauttamista nykytilanteen toimintaympäristöön.

Painotettiin YTPP-operaatioiden pitkän aikavälin suunnittelua ja laajaa tarkastelua EUTM toimintojen alueellistamisen vaihtoehdoista operaatioiden strategisten arviointien yhteydessä. Keskusteltiin rauhanrahaston tuesta Malin asevoimille. Käytiin keskusteltua myös kehitysyhteistyövarojen käytöstä Sahelin alueella.

Lopuksi todettiin, että EU-toimien tasapainon löytäminen haastavassa toimintaympäristössä on vaikea kysymys, johon tullaan palaamaan muun muassa YTPP-operaatioiden strategisessa arvioinnissa. Lisäksi EU:n tulee tarkastella sitä, miten siviilitoimintoihin panostamista käytännössä voidaan edistää, eikä humanitaarista apua ja juurisyihin puuttumista voida unohtaa. Malissa toimivia EU-operaatioita koskevaan keskusteluun tullaan palaamaan.

Strateginen kompassi (yhteisistunto puolustusministerien kanssa)

EU:n puolustus- ja ulkoministerit kokoontuivat ulkoasiainneuvostoon hyväksymään EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön strategisen kompassin. Neuvottelut venyivät aina viime hetkelle asti ennen ministerikokouksen alkua, mutta teksti saatiin hyväksyttyä. Eurooppa-neuvosto käsittelee turvallisuutta ja puolustusta, ml. strateginen kompassi, kokouksessaan 24.–25.3.2022.

EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja (KE/VPJ) Borrell alusti keskustelua korostamalla, että maailma on muuttunut sitten kompassin neuvottelujen alun. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut täysin Euroopan turvallisuustilanteen. Jo marraskuussa 2021 kompassin lähtökohta oli, että Eurooppa on vaarassa. Nyt tämä on vielä selvempää. Sota on palannut Eurooppaan. EU tarvitsee selkeän vision ja tavoitteet. Viimeisten viikkojen aikana EU on hitsautunut yhteen ja tukenut Ukrainaa, tiiviissä yhteistyössä kumppanien kanssa. Vahva EU vahvistaa Natoa. Kompassi on kunnianhimoinen, realistinen ja operatiivinen. Ensinnäkin kompassi on toiminnan kehittämistä: yhteinen tilannekuva ja yhteiset toimet yhteisillä aikatauluilla. EU:lla on ollut yhteensä 35 operaatiota ja nyt käynnissä 20: tällä hetkellä meillä on yhteensä 5000 sotilasta ja siviiliasiantuntijaa kentällä. Tulee toimia nopeammin, vahvemmin ja kokonaisvaltaisemmin: nopean toiminnan kehittäminen, MPCC-komentorakenne ja EPF:n kokonaisvaltainen käyttö. Toisekseen on Euroopan suojelu: hybridiuhkat kehittyvät koko ajan, meidän strategisia intressejä haastetaan ja Euroopan kriittinen infra on uhattuna. EU tarvitsee hybridityökalupakin, vahvistettua merellistä läsnäoloa, turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian ja vahvan kyberpuolustuksen. Kolmanneksi EU:n tulee investoida suorituskykyihin. Vain 12% puolustushankinnoista tehdään yhteistyössä. Tätä tulee tehdä enemmän. Puolustusmenot ovat laskeneet ja ovat vain 1,5 % BKT:stä. Jäsenmaat tekevät paljon päällekkäistä ja lisättyä rahoitusta tulee ohjata yhä enemmän yhteistyöhön. Euroopan puolustusvirastolla (EDA) on tässä kriittinen rooli. EU:lla on lukuisia työkaluja, kuten PRY ja EDF, mutta näitä tulee käyttää paremmin. Neljänneksi EU:lla on kumppanit. EU ja Nato ovat läheisimmät strategiset kumppanit. EU

on vahva transatlanttinen kumppani Yhdysvaltojen kanssa. Afrikan kumppanuudet korostuvat ja vahvistuvat. EU:n kumppanuusfoorumi järjestetään joka toinen vuosi. EU tarvitsee vahvan ja toimivan kumppanuusverkoston. Kaiken edellä olevan tekemiseksi keskeisintä on kuitenkin toimeenpano. Kompassi ei saa olla vain paperiharjoitus, joka laitetaan arkistoon. Edistymistä seurataan vuosittain Eurooppa-neuvostossa.

Komission varapuheenjohtaja Vestager antoi komission täyden tuen kompassille. Tärkeintä on nyt toimeenpano. Turvallisuuden ulkoinen ja sisäinen ulottuvuus ovat tiiviimmin linkitetty kuin koskaan. Tulee keksittyä yhteistyöhön, siviili- ja sotilassynergioihin ja kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen. Hybridiuhkat muuttuvat ja kehittyvät koko ajan. EU:n hybridityökalupakki on tähän oikea vastaus. Komissio tulee pöytäämään useita toimia, kuten kyberresilienssiasetus, sotilaallinen liikkuvuus, merellisen turvallisuuden strategia ja puolustuksen kriittisten teknologioiden tiekartta. Lopulta kyse on erittäin vahvoista kumppanuuksista. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on osoittanut EU:n ja Naton yhteistyön syvyyden. KOM PJ osallistuu tämän viikon Naton huippukokoukseen. EU on osoittanut kykynsä toimia vastauksena Venäjän toimiin ja tämä on tehty ennennäkemättömällä tavalla yhteistyössä kumppanien kanssa. Kompassi kehittää puolustusta ja työkaluja, jotka tukevat myös vahvasti Natoa. Venäjän pitkäaikainen uhka ohjaa EU:ta toimimaan. **Komissaari Breton** täydensi korostaen kompassin akuuttia tarvetta nykyisessä tilanteessa, kun koko Euroopan turvallisuusarkkitehtuuri on kyseenalaistettu Venäjän Putinin toimesta. Muutokset ajankohtaisessa tilanteessa ovat kriittisiä ja se, että EU kykenee sopimaan strategiasta tässä ajassa, on erittäin tärkeää. Komissio laatii Versaillesin päämieskokouksen toimeksiannon mukaisesti toukokuun aikana puuteanalyysin puolustusinvestoinneista. EDF on hyvä yhteinen rahoitustyökalu, mutta se ei yksin riitä. Jäsenmaiden tulee panostaa puolustukseen ja tämä tulee tehdä koordinoidusti, pirstoutumista välttäen. Euroopan puolustuksen tulee toimia yhteen parhaalla mahdollisella tavalla. Tulee keskittyä erityisesti strategisiin puutteisiin, ml. kyber ja avaruus. Tulee kehittää voimakkaasti kykyämme vastata kyberhyökkäyksiin. Puolustuksen ja turvallisuuden avaruusstrategia tarvitaan, jotta lähestymme tätä toimintaympäristöä systemaattisesti.

EU:n sotilaskomitean puheenjohtaja (CEUMC) Graziano katsoi niin ikään, että kompassi on historiallinen asiakirja, joka todella vie EU:n sotilaallista toimintaa eteenpäin. Uusi nopean toiminnan joukko, *RDC*, aina 5000 sotilaaseen asti ei ole ainoastaan uusi konsepti, vaan lisäksi myös sotilaallinen strateginen ajattelu etenee. Toimiakseen nopea toiminta todella tarvitsee jäsenmaiden strategisia suorituskykyjä. Yhteiset LIVEX-harjoitukset ovat tärkeä askel. Kompassi on erittäin hyvä alku, mutta toimeenpano on ensisijainen tärkeää. **EDA:n** toimitusjohtaja Šedivý korosti uusien erittäin tärkeiden investointien ohjaamista viisaasti. Kohdentaminen ja suorituskykyjen kehittämisen työkalut ovat kriittisiä. Aika on kriittinen tekijä, mutta niin on myös yhteiskoordinaatio. EDA korostaa kompassin INVEST-luvun strategisia hankkeita. INVEST-luku on yhä tärkeämpi ajankohtaisessa tilanteessa. Suorituskyvyt ovat käytettävissä kansallisesti, EU:ssa ja Natossa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. EDA on valmis vastaamaan Versaillesin julistuksen tehtävänantoon ja korostaa suorituskykyihin keskittyvää lähestymistapaa. EDA haluaa tehdä tämän tiiviisti jäsenmaiden kanssa.

Lähes kaikki **jäsenmaat** korostivat strategisen kompassin hyväksymistä käännekohtana: EU:n turvallisuus ja puolustus vahvistuvat. EUH ja EU PJ-maa Ranska saivat paljon kiitosta viime hetken neuvottelujen maaliin viemisestä. EU:n yhteinen strateginen kulttuuri ja visio ovat poliittisen ohjauksen ytimessä. Paperi on kompromissi, mutta se on myös yhteisesti hyväksytty taso. EU:n tulee vähentää riippuvuuksiaan ja arvioida uhkia 360 asteen näkymällä, ml. Venäjä ja Kiina. **Puheenjohtajamaa Ranska** pitikin kompassin hyväksymistä historiallisena hetkenä EU:n turvallisuudelle ja puolustukselle.

Prosessi on osoitus EU:n kyvystä toimia turvallisuudessa ja puolustuksessa. Strateginen ohjausasiakirja vastaa Venäjän uhkaan. Kompassissa on lukuisia poliittisia sitoumuksia ja konkreettisia toimeksiantoja. Jäsenmaat katsovat, että kompassi on ajan tasalla muuttuneen

toimintaympäristön osalta, mikä on osoitus EU:n yhtenäisyydestä pitkällä aikavälillä. Jäsenmaat painottivat, että seuraavaksi on keskityttävä kompassin toimeenpanoon ja konkreettisiin tuloksiin. Transatlanttista yhteistyötä ja Naton roolia korostettiin Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen kulmakivinä. Monet toivat esiin puolustusmenojen kasvattamisen. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan investoinnit suorituskykyihin ja puolustukseen tulee tehdä koordinoidusti ja tiiviissä yhteistyössä. Yleisesti keskustelussa todettiin yhteen ääneen, että sota on palannut Eurooppaan ja tähän tulee vastata. Kompassin lisäksi tulee panostaa puolustusmenoihin ja tässä Eurooppa-neuvostolla on todella tärkeä rooli. Kumppanuudet ovat keskeinen elementti, erityisesti USA ja Nato. Monet puheenvuorot alleviivasivat sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisen merkitystä, huomioiden myös ajankohtainen tilanne.

EU:n yhteistyön kehittäminen on vahva viesti kumppaneille, kuten USA ja Nato. Kompassi ohjaa Nato-liittolaisten työtä Naton strategisen konseptin hyväksyntään ja molempia organisaatioita tiiviiseen EU-Nato-yhteistyöhön. Naton kollektiivisen puolustuksen rooli ja työnjako Naton ja EU:n välillä ovat kompassin lähtökohta. Jotkin jäsenmaat olisivat halunneet vielä korostetumpaa kieltä koskien Natoa, Yhdysvaltoja ja niiden roolia Euroopan puolustamisessa. Esimerkiksi EU:n keskinäistä avunantoa koskevia muotoiluja ei haluttu viedä juurikaan perussopimuksen muotoiluja pidemmälle. Strateginen kompassi vahvistaa EU:n keskinäisen avunannon ja solidaarisuuden keskeisen merkityksen kriisin hetkellä. Monet kuitenkin korostivat, että EU:n keskinäistä avunantoa pitää edistää ilman, että Naton artiklaa 5 heikennetään tai näiden erilainen merkitys jotenkin hämärtyisi. Samalla kuitenkin todettiin, että EU:lla tulee olemaan pitkällä aikavälillä esimerkiksi kriisinhallintaan ja EU:n eteläiseen naapurustoon liittyviä intressejä, jotka voivat erota Naton intresseistä.

Jäsenmaat korostivat, että kompassin sisältö, tavoitteet ja lisäarvo tulee viestiä suurelle yleisölle. Muutamat korostivat, että ajankohtaisten tilanteen painotuksista huolimatta kompassi on puolustusta laajempi ja kokonaisvaltaisempi asiakirja. Toimeenpano tulee määrittämään Euroopan yhteistyötä ja muutamat korostivat, että tämä tulee tehdä samalla kunnianhimolla kuin EU on tukenut Ukrainaa eli EU:n työkalut laitetaan nyt käyttöön ja aiemmista nk. lukoista päästään irti. Toisaalta samalla muutamat maat korostivat, että yksimielisyys, jäsenmaiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan erilaiset luonteet ja kansallinen päätäntävalta ovat jatkossakin keskeisiä periaatteita.

Keskinäisen avunannon lisäksi EU:n toiminnan osalta keskustelussa korostuivat operatiivisen nopean toimintakyvyn vahvistaminen, perussopimuksen päätöksenteon tarjoamat mahdollisuudet, ml. art. 44 käyttö, sekä kriisinhallinnan operaatioiden kokonaisvaltaisuus erityisesti Afrikassa. EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan suunnittelu- ja toteutusvoimavaran, MPCC, osalta korostettiin tarvetta vahvistuksille ja roolia nopean toiminnan ja kriisinhallinnan harjoitustoiminnan johtorakenteena. Uuden nopean toiminnan kyvyn osalta tavoite on vuodessa 2025.

Euroopan suojelun osalta korostettiin EU:n hybridiuhkiin vastaamista kokonaisvaltaisesti, nk. hybridityökalupakki, avaruuden turvallisuus- ja puolustusstrategiaa sekä merellistä turvallisuutta, ml. EU:n merellisen turvallisuuden strategian päivittäminen. EU:n kokonaisvaltaista kyberpuolustusta ja -turvallisuutta tulee vahvistaa. Tämä vaatii suorituskykyjä, tutkimusta- ja kehitystä, rahoitusta sekä siviili- ja sotilassynergioita.

EU:n suorituskykyjen kehittämistä pidettiin kokonaisvaltaisesti ensisijaisen tärkeänä, ml. uudet ja murrokselliset teknologiat. Muutamat korostivat komissiolle ja EDA:lle Versaillesin epävirallisessa EUCO:ssa annettua investointianalyysia tärkeänä. Jäsenmaat katsovat laajasti, että komission ja EDA:n tulee tehdä saumatonta yhteistyötä yhdessä jäsenmaiden kanssa suorituskykyrintamalla. Komission puolustuspaketin toimeenpano on osa kokonaisuutta ja toimeenpanon on heijasteltava kompassin poliittista ohjausta. Suorituskykyihin ja puolustukseen panostaminen vahvistaa EU:n itsenäistä toimintakykyä, strategista autonomiaa. Eurooppalaisen puolustusteollisen ja teknologisen

pohjan vahvistaminen on tärkeää. Lisäksi puolustusteollisuuden kilpailukyky on säilytettävä tulevaisuudessakin.

Keskustelussa korostettiin ajankohtaisessa tilanteessa Ukrainan lisäksi myös Moldovan ja Georgian Ukrainalle tukemista niiden resilienssin vahvistamiseen. Muutamat korostivat erityisesti sääntöpohjaisen kv-järjestyksen sekä EU:n arvojen kunnioittamista. Kompassin teksti EU-YK-yhteistyöstä, terrorismin torjunnasta sekä joukkotuhoaseista nähtiin hyväksi. EU:n tulee valjastaa multilateraalit foorumit EU:n ja sen kumppanien intressien edistämiseen, ml. teknologiaan ja tulevaisuuden aseisiin liittyvät kysymykset. Monet korostivat, että kumppanuuksien osalta kompassin ydintä on Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen rakentaminen laajasti Ison-Britannian, Norjan ja muiden kumppanien kanssa.

Keskustelussa sivuttiin myös laajempaa eurooppalaista puolustuspoliittista kehitystä, kuten Tanskan julkiset viestit koskien mahdollista luopumista EU:n puolustusyhteistyön rajauksesta (opt-out).

Suomi oli tyytyväinen laaja-alaisen, kunnianhimoisen ja konkreettisen strategisen kompassin hyväksymiseen, joka vahvistaa ja kehittää EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä. EU:n uskottavuuden kannalta on ensisijaisen tärkeää, että EU panee toimeen strategisessa kompassissa asetetut selkeät tavoitteet ja toimet turvallisuus- ja puolustusyhteistyön vahvistamiseksi. Strategisen kompassin toimintaympäristön kuvaus vastaa ajankohtaista, vakavaa turvallisuuspoliittista tilannetta. EU:n vahva ja yhtenäinen vastaus Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan on osoittanut, että EU kykenee kattaviin ja nopeisiin toimiin kriiseissä. Strateginen kompassi osoittaa EU:n keskinäisen avunannon ja solidaarisuuden keskeisen merkityksen. Se tarjoaa välineitä, joita EU tarvitsee ollakseen uskottava ja kyetäkseen toimimaan kriiseissä nopeasti ja itsenäisesti. Niihin sisältyy konkreettisia toimenpiteitä, kuten hybridiuhkiin vastaamiseksi kehitettävä hybridityökalupakki. Ukrainan sota on konkretisoinut resilienssin merkitystä. EU:n tasolla on määriteltävä ja toteutettava käytännön toimia huoltovarmuuden parantamiseksi. Kokonaisvaltainen ja integroitu lähestymistapa kriisinhallintaan on EU:n toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden kannalta avainasemassa. Se vahvistaa EU:n panosta Euroopan ja globaaliin turvallisuuteen. Suomi on tyytyväinen siihen, että siviilikriisinhallinnan merkitystä ainutlaatuisena välineenä korostetaan ja että yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä oikeus- ja sisäasioiden välistä yhteistyötä edistetään. Sodan paluu Eurooppaan on muuttanut uhkakuvaamme merkittävästi. Tämä edellyttää panostamista puolustukseen ja suorituskykyihin jäsenvaltiossa ja EU-tasolla.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Haavisto ja virkamiesvalmistelu. Yhteisistunnossa myös puolustusministeri Kaikkonen virkamiesvalmistelu.

Asiakirjat

Tarvittaessa keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen nimi ja viitenumero

Liitteet

Viite

Asiasanat	Etiopia, Mali, Moldova, UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, Venäjä, YUTP, YTPP
Hoitaa	**PLM, UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM